

УДК 811.111'42

Л. І. Квітковська, канд. філол. наук, доц.,
orcid.org/0000-0003-1021-9236,

Ж. Г. Квітковська,
orcid.org/0000-0002-2320-6760,

С. М. Зденянчина,
orcid.org/0000-0003-1800-0220,

Б. Є. Євстигнєєв,
orcid.org/0000-0002-9674-0112

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДО СТАНДАРТИЗАЦІЇ СИСТЕМ ОЦІНЮВАННЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ РОБОТИ АСПІРАНТІВ

Стаття присвячена аналізу і вирішенню проблем, які неодмінно виникають при оцінюванні якості роботи аспірантів за різними шкалами (європейською, українською тощо) та загальній переорієнтації Національної академії наук України на кредитно-модульну систему контролю знань. Серед них — труднощі стандартизованого, неупередженого, якнайбільше однозначного та максимально зрозумілого переходу від однієї шкали до іншої шляхом автоматизації, а також питання спонукання аспірантів до неухильного відвідування занять з іноземних мов і якнайкращої роботи на парах через впровадження онлайн-журналів контролю знань.

Ключові слова: Європейська кредитно-трансферна система, гнучка система оцінювання, тверда система оцінювання, таблиця переходу, автоматизація, онлайн-журнал, зворотний зв'язок.

Статья посвящена анализу и решению проблем, которые непременно возникают при оценивании качества работы аспирантов по разным шкалам (европейской, украинской и т. д.) и общей переориентации Национальной академии наук Украины на кредитно-модульную систему контроля знаний. Среди них — трудности стандартизованного, непредвзятого, наиболее однозначного и максимально понятного перехода от одной шкалы к другой путём автоматизации, а также вопросы мотивации аспирантов к регулярному посещению занятий по иностранным языкам и наилучшей работе на парах с помощью введения онлайн-журналов контроля знаний.

Ключевые слова: Европейская кредитно-трансферная система, гибкая система оценивания, твёрдая система оценивания, таблица перехода, автоматизация, онлайн-журнал, обратная связь.

The authors seek to analyze and solve the problems continuously arising while assessing student learning and achievement according to different grading scales (European, Ukrainian, etc.) and a general reorientation of the National Academy of Sciences of Ukraine to the European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS). Among them are the tasks of a standardized, unbiased, most unambiguous and clear transition from one scale to another by means of automation, and the issues of student motivation for regular foreign language classes attendance and better performance by introducing online knowledge control tables.

Key words: European Credit Transfer and Accumulation System, flexible assessment system, fixed assessment system, transition table, automation, online table, feedback.

В умовах влиття української освіти до Європейського простору вищої освіти (СПВО) значну увагу приділяють збереженню національної ідентичності. На цьому наголошують Бабин і Ликова (2009), підкреслюючи,

що «трансформація вищої освіти не вимагає її уніфікації, а також відмови від національних традицій».

Як відомо, упродовж десятиліть інститути Національної академії наук України й інші навчальні заклади здебільшого використовували загальноприйняту п'ятибальну систему оцінювання (з плюсами та мінусами або ж без них). Значна кількість досвідчених викладачів звикла саме до такої оцінки знань, і на тлі впровадження Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи, більш відомої як ECTS, виставлення балів із більшою точністю (наприклад, 20 балів за есе або 40 за тест) стає для викладачів складним і незручним.

На ще більшу увагу заслуговує неоднозначність та упередженість, яка виникає внаслідок звички мислити «п'ятибальною категорією». Так, одну роботу, яка, на думку викладача, заслуговує на «4», він може оцінити на 14 балів із 20, а іншу — на 17.

Також складнощі або навіть механічні помилки можуть виникати при простому виставленні оцінки в паралельних системах. Припустимо, викладач виставив оцінку за 100-бальною шкалою і має продублювати її в національній системі. У випадку, якщо зароблені аспірантом бали є на межі «задовільно» та «добре», необхідно звертатися до таблиці. Проте навіть із нею цілком імовірно є помилка з будь-якої причини, особливо тоді, коли необхідно виставити значну кількість паралельних оцінок.

Окрім складнощів із власне оцінюванням, проблемним є для аспірантів і вчасно дізнатися про свої оцінки за різні види виконаних робіт, перевірити потребу доздати якісь завдання та з'ясувати вагу кожного виду роботи при виставленні оцінки за модуль чи семестр. Для декого це може стати приводом нервуватися або ж, навпаки, байдуже ставитися до поточних результатів, що погіршить якість сприйняття знань.

Спираючись на дослідження ефективних світових систем освіти (на прикладі Австралії, Фінляндії, Сінгапуру, Швеції та Великобританії), Кларк (Clarke, 2011) наголошує, що всі ці системи:

- ілюструють важливість оцінювання для навчання, що є невід'ємною складовою освітнього процесу;
- забезпечують зворотний зв'язок зі студентами, викладачами стосовно того, що було вивчено, і які матеріал і види робіт планується засвоїти та виконати;
- залучають викладачів до процесу оцінювання як засобу покращення своїх професійних навичок та можливості підтримки роботи та досягнень студентів (с. 8–9).

Отже, ми вважаємо, що **для найвищої якості навчального процесу при викладанні іноземних мов необхідно:**

- запровадити єдину універсальну схему переходу між різними шкалами оцінювання;
- гарантувати однозначну відповідність балів у різних системах;
- мінімізувати імовірність помилки при виставленні оцінок;

- якнайбільше полегшити роботу викладачів і лаборантів під час операцій з балами;
- організувати «прозорість» і наочність оцінювання роботи аспірантів;
- надати аспірантам можливість швидко отримувати доступ до всіх своїх оцінок;
- стимулювати аспірантів до плідної праці завдяки змагальному духу.

Схема переходу між системами оцінювання

Запровадимо два терміни: *гнучка система оцінювання* та *тверда система оцінювання*.

Гнучкою системою будемо називати таку, яка дозволяє високу (можливо, майже необмежену) точність при виставленні оцінок. Фактично, це будь-яка система, яка дозволяє ставити оцінку у вигляді десяткового дробу, або ж така, яка містить значний діапазон балів (50 і більше). Наприклад, гнучкою є 100-бальна система, або 5-бальна система, у якій можна поставити 4.66, 2.5 тощо.

Твердою зватимемо систему, яка містить обмежену зліченну не дуже велику кількість балів. Прикладами є шкала ECTS (дозволяє тільки оцінки A, B, ..., E, F) і 5-бальна система з плюсами та мінусами (можна поставити тільки 1, ... 4+, 5-, 5).

Перехід між гнучкими системами є простим, вимагаючи тільки наявність калькулятора. Можна записати **загальну формулу переходу**:

$$BH = BC \cdot k, \quad k = MBH / MBC,$$

де BH — бали в новій системі, BC — бали в старій системі, MBH — максимально можливий бал у новій системі, MBC — максимально можливий бал у старій системі.

Розглянемо приклад: треба перевести **35.5** балів у 40-бальній системі до 100-бальної системи.

$$MBH = 100,$$

$$MBC = 40,$$

$$k = 100/40 = 2.5,$$

$$BH = 35.5 \cdot 2.5 = \mathbf{88.75}.$$

За необхідності число можна заокруглити. Для переведення ще якихось балів між тими самими системами вже не знадобиться знов рахувати коефіцієнт k . Зворотний перехід (від 100-бальної системи до 40-бальної) можна зробити аналогічно, майже не втрачаючи точності.

Варто зазначити, що такий підхід застосовний не лише при виставленні оцінок в паралельних системах, а також (і найперше) при **розрахунку балів за тест**. Припустимо, тест містить 24 рівноцінні завдання, а за всю роботу можна отримати до 30 балів. Тоді слід використати ту саму формулу, поклавши: MBH — максимально можлива оцінка за тест (*тут 30*), MBC — кількість тестових завдань (*тут 24*), BC — кількість правильних відповідей аспіранта.

Перехід між гнучкими і твердими системами можна здійснити лише за допомогою таблиць, до того ж необхідна окрема таблиця на кожен з напрямків. Перехід між двома твердими системами найкраще робити через проміжне переведення в гнучку.

Найбільш використовуваною твердою системою є, імовірно, традиційна п'ятибальна (з плюсами та мінусами). Пропонуємо **таблицю переходу від традиційної п'ятибальної до гнучкої п'ятибальної системи**.

Слід зауважити, що варто позбавитися стереотипу, згідно з яким «двійка» — найгірша оцінка. **Найгіршою оцінкою є «нуль»**; аспірант, що прийшов на пару, заслуговує принаймні на «одиницю»; а для «двійки» треба хоча би мінімально попрацювати.

Традиційна	Гнучка
5	5
5–	4,66
4+	4,34
4	4
4–	3,66
3+	3,34
3	3
3–	2,66
2+	2,34
2	2
2–	1,66
1+	1,34
1	1
Н (відсутній)	0

Автоматизація переведення балів

Запропонована схема переходу забезпечує універсальність і однозначність, проте сама собою не полегшує роботу викладачів і не захищена від механічних помилок. Для усунення цих недоліків ми розробили **програму автоматизованого переведення балів «Points Transformation»**.

Вікно програми «Points Transformation»

Ця комп'ютерна програма дозволяє з легкістю оперувати балами й отримувати оцінки в різних системах шляхом лише введення трьох чисел: максимально можливих оцінок в обох системах та оцінки, яку треба перевести. Ураховано можливість використання як для вхідних, так і для вихідних даних традиційної п'ятибальної системи та шкали ECTS.

Додаток розраховує коефіцієнт переходу і застосовує наведену вище формулу для обчислення. У разі використання традиційної п'ятибальної шкали або ECTS дані також обробляють функції, дія яких ідентична до застосування таблиць.

І таблиці, і алгоритм розрахунку інтегровані в програму, тому неможливо обманути додаток і порушити однозначність. Використання «Points Transformation» дозволить стандартизувати системи оцінювання і майже унеможливить виникнення помилок, які би були при розрахунку вручну.

Програма сумісна з операційними системами Windows, від Windows XP до Windows 10. Не вибаглива до ресурсів комп'ютера, тому її можна використовувати майже на будь-якій машині.

Отримати копію програми можна за посиланням:

<https://tinyurl.com/PointsTransformation>

або

https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1rkoVJFgfrNJ_CjzhkSakyRyfBbBxoMob.

Застосування онлайн-журналів

На нашу думку, у процесі викладання іноземних мов аспірантам ведення журналів контролю знань в паперовому вигляді на сьогодні придатне лише в ролі документів, для остаточної і незаперечної перевірки. Використання технологій інформаційної ери дозволить значно спростити та прискорити доступ аспірантів до оцінок, а також створить враження постійного зв'язку з викладачем, групою та стимулюватиме до плідної праці.

Перспективним рішенням є частковий перехід на онлайн-журнали, які слід поновлювати після кожного заняття чи кількох занять. Ми використовували **Google Таблиці**: вони дозволяють створити або завантажити з MS Excel електронну таблицю, відкрити до неї доступ за посиланням, призначити редакторів (доступ до редагування даних може мати не тільки викладач, а, наприклад, викладач і лаборант), а всі зміни помітні одразу для кожного, хто має дозвіл на перегляд. Слід також звернути увагу на функції автосуми: правильне їх застосування значно спростить підрахунки. Окрім Google Таблиць існують й інші сервіси з подібною функціональністю. Один раз створений електронний журнал можна згодом використовувати як шаблон, тобто нема потреби знову робити таблицю і прописувати автосуму.

Миттєвий доступ до електронного журналу надасть аспірантам широкі можливості самоконтролю, спонукатиме слідкувати за своїми та чужими балами, намагатися показати себе краще за одногрупників, позбавить необхідності ставити надокучливі запитання на зразок «Що мені доздаті?» чи «Які мої поточні оцінки?», зобразить інформацію про майбутні кредити та модулі тощо. Креативний підхід до заповнення онлайн-журналів дозволить

максимально широко інформувати аспірантів щодо навчального плану та минулих занять з іноземних мов, так, різними кольорами можна позначати різні модулі, контрольні роботи, есе, тести та підсумки. І для викладачів, і для аспірантів ведення такого журналу може стати не менш цікавим, ніж домашні завдання.

20.00	20.00	Кредит 2	20.00	2.00	4.00	4.00	10.00	10.00
essay 1				Reading		test 2 (max20)		essay 2
3.5	ab 4.66	4.56	ab 3.34	ab 0	ab 0	14	4.34	4.5
4.75	3.66	4.15	4	4	4	11	4	4.6
4.58	ab 3.66	3.98	3	4	3.66	6	3.66	4.17
3.75	3.34	3.95	4	4.66	4	12.5	4.34	3.76
3.9	3.66	4.11	4.34	4.66	4.66	19	4.66	4.67
3.9	3.66	4.18	4.66	4.66	4.66	19	4.34	4.92
4	3.66	4.2	4.34	4.66	4.66	20	4.34	4.92
4.5	4	4.44	4.66	4.66	4.66	20	4.66	4.5
5	4	4.73	5	ab 0	5	19	5	5
4.75	4	4.69	5	4.66 *	5	18	ab 4.34	4.92
4.33	ab 0	2.6	ab 0	ab 0	ab 0	15	ab 3.66	4.5
language learning	+ listening			* terms in context	+ listening		+ home listening	plagiarism
	Модуль 1 (науковий дискурс)				Модуль 3 (наук.-академ. письмо)			

Фрагмент електронного журналу

Окрім цього, видимий усій групі журнал разом зі стандартизованою системою балів зробить процес оцінювання «прозорим», позбавить ілюзій щодо будь-якої упередженості та покаже, як дійсно можна заробити бали. Наочна тенденція працьовитості та знань кожного аспіранта виключить «сюрпризи» на іспиті. З іншого боку, у разі помилки при заповненні чи справжньої упередженості будь-хто зможе вказати на це, а всі незгоди з думкою викладача вдасться вирішувати завчасно, а не наприкінці семестру. Очевидно, що «підтасувати» оприлюднені оцінки значно складніше, ніж записані лише на папері.

Електронні журнали не мають повністю замінити паперові, оскільки вони трохи менш надійні за звичайні, проте це повністю компенсує отримана користь. Варто все ж таки дублювати оцінки на папір і зберігати традиційні журнали протягом кількох років як документи. Більш старі архіви можна

цілком перенести в електронний вигляд, щоби економити місце і водночас не втрачати їх.

Висновки

Національна академія наук України отримає незаперечні переваги від розширення використання сьогodenних технологій. Більш того, через модернізацію навчальних програм і впровадження європейської системи оцінювання необхідна і модернізація оперування балами та підходу до аспірантів.

Нововведення, які ми розглянули та випробували, дозволять позбавитися доволі актуальних проблем, які виникають у викладачів.

Єдина схема переходу між системами оцінювання гарантує однозначну відповідність балів, поданих в різних формах. Програма автоматизованого переведення балів звільняє викладачів і лаборантів від монотонної роботи, прискорює виставлення оцінок та майже виключає механічні помилки, зменшує упередженість. Ведення електронних журналів надає доступ до оцінок групи в будь-який момент та будь-звідки, стимулює самоконтроль як з боку аспірантів, так і з боку викладачів, усуває постійні організаційні запитання та організує дух змагання.

Усе зазначене разом, як ми вважаємо, покращить якість навчального процесу і дозволить приділяти більше часу та сил саме здобуттю якісної освіти в галузі іноземних мов, а не подоланню супутніх проблем.

Література

- Бабин, І. І., Ликова, В. А. (2009). *Європейська система трансферу і накопичення кредитів (ЕКТС) як інструмент міжнародної інтеграції вищої освіти*, Матеріали семінару «Зробимо мобільність можливою»: Національний Темпус офіс в Україні. Київ. Відновлено з <https://www.tempus.org.ua/uk/national-team-here/310-jevropejska-sistema-transferu-i-nakopichenna-kreditiv-jekts-jak-instrument-mizhnarodnoji-integraciji-vishhoji-osviti.html>.
- Clarke, M. (2011). *Framework for Building an Effective Student Assessment System*, 8–9. The World Bank Group. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED553178.pdf>.
- Соколова, Г. Ю., Саукова, Н. М., Моркин, С. А. (2013). *Использование систем автоматизированного контроля знаний в профессиональной деятельности педагога*. Москва: Прометей.
- Строгонова, Е. И., Мокропуло, А. А. (2016). Адаптивная модель контроля и оценки знаний обучающихся в условиях компетентного подхода. *Конкурентоспособность в глобальном мире: экономика, наука, технологии*, 3.

References

- Babyn, I. I., Lykova, V. A. (2009). *Yevropejska systema transferu i nakopychennia kreditiv (EKTS) yak instrument mizhnarodnoi inehratsii vishchoi osvity*, Materialy seminaru «Zrobymo mobilnist mozlyvoiu»: Natsionalnyi Tempus ofis v Ukraini. Kyiv. Vidnovleno z <https://www.tempus.org.ua/uk/national-team-here/310-jevropejska-sistema-transferu-i-nakopichenna-kreditiv-jekts-jak-instrument-mizhnarodnoji-integraciji-vishhoji-osviti.html>.
- Clarke, M. (2011). *Framework for Building an Effective Student Assessment System*, 8–9. The World Bank Group. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED553178.pdf>.
- Sokolova, G. Y., Saukova, N. M., Morkin, S. A. (2013). *Ispolzovanie sistem avtomatizirovannogo kontrolya znaniy v professionalnoy deyatelnosti pedagoga*. Moskva: Prometej.
- Strogonova, E. I., Mokropulo, A. A. (2016). Адаптивная модель контроля и otsenki znaniy obuchayuschihся v usloviyah kompetentnogo podhoda. *Konkurentnosposobnost v globalnom mire: ekonomika, nauka, tehnologii*, 3.